

БРАТСТВО КОЛИШНИХ ВОЯКІВ
1-ої УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ
КРАЙОВА УПРАВА КАНАДИ

BROTHERHOOD OF VETERANS
OF THE 1st UKRAINIAN DIVISION
OF
UKRAINIAN NATIONAL ARMY

В ОБОРОНІ ДОБРОГО ІМЕНІ УКРАЇНЦІВ

Жовтень 1985

Від 28 лютого ц. р. в Канаді діє Комісія Дешена, яку покликав до життя Федеральний уряд для виявлення мнимих воєнних злочинців в Канаді, притягнення їх до судової відповідальності та покарання на основі теперішніх чи відповідно змінених законів. На відкритих засіданнях Комісія вислухала громадські установи й поодинокі особи. Медіі широко звітували про перебіг переслухувань й населення поінформоване в загальному про діяльність Комісії Дешена, яка до кінця ц. р. має скласти свій звіт й подати свої рекомендації для федерального уряду. Нижче подаємо останні інформації.

Крайова Управа

УКРАЇНСЬКА ДИВІЗІЯ

Від довшого часу в засобах масової інформації на заході подавано невірні дані про українців, а чисто військові частини, як „Дружини Українських Націоналістів („Нахтігаль“), українська дивізія, Волинський Легіон, чи навіть Організації Українських Націоналістів і їхні провідники стали об'єктом неперемінливих наклепів і оскаржень, хоч факти й історичні дані відомі всім тим, які хочуть керуватися правдою.

Українську дивізію створено, як вже існували інші західно- і східно-європейські частини в рамках зброї СС, як хорватська, естонська, лотиська, французька, італійська й ін. Козацький корпус і дві російські дивізії генерала А. Власова підпорядковано зброї СС. Проте тепер вирізняється тільки українців, хоч ніяка з усіх чужоземних частин, а тільки українська дивізія вийшла з зброї СС та була включена до Української Національної Армії, як 1-ша українська дивізія, зложила присягу на виключну вірність Україні перед командувачем УНА генералом Павлом Шандруком.

Тодішній Український Центральний Комітет на чолі з проф. Володимиром Кубійовичем підтримав створення української військової частини, щоб вишколити українську молодь в модерному веденні війни — з кінцем війни треба було бути приготованим на всі можливості. Під час битви під Бродами багато вояків дивізії перейшло до УПА.

Митрополит Андрей Шептицький, який переховував сотні євреїв у катедрі св. Юра у Львові та монастирях оо. Студитів (їхнім ігуменом був брат митрополита) після до дивізії священників (інші німецькі дивізії СС не мали священників) і сам уважав, що треба конче створити своє українське військо.

Після закінчення війни більшість вояків дивізії здалася в полон британським збройним силам (понад 10.000) та американській армії (понад 1.000). У по-

лонах усіх українських вояків перевірявала радянська комісія та британські, взгл., американські власті. Дивізія ніяких злочинів не зробила.

Одна з більших статей з наклепами на українську дивізію була появилася в торонтському „Сандей Стар“ ще в 1980 р. Після позову до суду, цей часопис помістив спростування і перепрошення (8 червня 1980 р.), проте ні цій газеті, ні іншим медіа це не перешкодило наново писати негативно з наклепами, натякаючи, що українська спільнота переховує „нацистських воєнних злочинців“, та подавати, хитро вміщені в текст неймовірні числа.

„СС-МАНИ“?

Вживання для вояків дивізії назви „СС-ман“ і СС-дивізії теж надуживається в медіях. Фактично вживання назви „СС-ман“ було заборонено (лист Гімлера до шефа „Зіхергайтсполицай і СД“ (Кальтенбруннера) від 28 травня 1944 р.) Гімлер писав, що в одному кримінальному звіті від 26 травня 1944 р. названо „одного вояка українським СС-маном („айнен українішен СС-Манн“) а мало бути „одного українця, який служить в збройному військовому відділі СС-ів („айн ін ден Ваффенфербенден дер СС діненден Українер“). Далі Гімлер намагає, щоб „не надавати багатьом членам інших народів, які ми сьогодні маємо під наказом („Бефель“) СС-організацій, такої для нас дорогої і почесної („гохштегенде“) назви „СС-мана“.

Назва дивізії змінювалася кілька разів, а від червня 1944 р. офіційно її названо „14 Ваффен-Гренадір-Дивізіон дер СС“, а не як називано німецькі дивізії, „СС-дивізіон“; від квітня 1945 р. вона стала 1-ю Українською дивізією Української Національної Армії.

ВИЯСНЕННЯ КОМІСІЇ ДЕШЕНА

На початку своїх засідань Комісія Дешена була зголосила, що для української дивізії призначиться окремий час на зізнання, але цього не було зроблено.

Щоб отримати вияснення Комісії, Яр. Ботюк, правний дорадник Братства, написав до неї листа, щоб переслухати певних свідків, як начальника штабу дивізії майора Гайке. Яр. Ботюк ще раз порушив цю справу на засіданні Комісії 3 жовтня.

Й. Фортієр, дорадник Комісії, відповів, що Комісія не розглядає поглядів про групову відповідальність і не отримала ніяких звітів щодо групової злочинності.

Комісія не робила слідства щодо злочинності членів якоїбудь дивізії, особливо 1-ої УД УНА, тільки тому, що він був членом тої дивізії.

Далі, загалом відомо, що на розпорядження кабінету дозволено на імміграцію до Канади членів т. зв. „галицької дивізії“ з Великої Британії (в 1950 р.) і Комісія не має мандату розглядати, чи ця директива повинна була бути зроблена чи ні.

Якщо були б якісь оскарження, які пов'язували б кол. члена Дивізії з фактичними злочинними діями в ході слідства, тоді, якщо це було б потрібне, Комісія може переслуховувати свідків, як майора Гайке, чи кого іншого.

Комісіонер суддя Дешен заявив, що на форумі Комісії нема місця на висловлювання opinii щодо статей в газетах чи журналах, та що досі Комісія не чула евіденції про дивізію і не отримала ніякої контроверсійної евіденції в цій справі. Тому нема потреби кликати свідків Братства на переслухання Комісії. (протокол ст. 2428-37):

MR. FORTIER: I do indeed, Mr. Commissioner, and I will be brief.

Mr. Botiuk did indeed write Commission Counsel on September 5, 1985, in his capacity as Counsel to the Brotherhood of Veterans of the First Division of the Ukrainian National Army. In that letter he gave us notice that there were a number of people his clients felt should be called as witnesses before the Commission. He proceeded to list two of these would-be witnesses.

I have had the privilege of discussing the subject-matter with Mr. Botiuk in September, and I will repeat now what I said at the time.

The mandate of your Commission of Inquiry does not charge you with inquiring into atrocities which could have been committed by any group or any ethnic community, indeed, by any regiment such as the one that is represented by Mr. Botiuk.

You have had occasion in the past, and more particularly during the month of May, in Winnipeg, Mr. Commissioner, to say that your terms of reference, although they are fat, they are wide, and they are broad, did not encompass an investigation into deeds which may or may not have been committed by a collectivity, by a group.

Mr. Botiuk, in his remarks earlier today, mentioned, and I am indebted to him for having done so, that any attack which may have been made, or any allegations which may have been made, concerning the actions of veterans of the regiment that he represents, have been made in the press, and in the press alone.

Your Commission has not sought views as to the commission of atrocities by any collectivity, any group, and indeed your Commission has not received any representations of atrocities having been committed by groups.

I will repeat in public what I told Mr. Botiuk before. This is not the forum where his clients, or Mr. Botiuk on behalf of his clients, can reply to those accusations which have been the subject-matter of the press articles. There may be other fora, but I submit to you, sir, that it is not the Commission of Inquiry over which you preside.

We have not made any inquiries into commissions of atrocities by members of any division, particularly the First Division of the Ukrainian National Army, simply because an individual was a member of that Division.

I am pleased to put on the record what I told Mr. Botiuk privately, that if the only allegation against a resident of Canada today is that he was a member of the Galician Division, that is not an individual which we consider should be made the subject of an investigation by your Commission. If the allegation is that while he was a member of the Division, he committed atrocities at such-and-such a place, if there is evidence of the committing of atrocities alleged in the information which was conveyed us, then that person becomes of interest to your Commission. We have not before, and will not tomorrow, undertake to rewrite history.

Let me explain myself. It is a matter of public record that in 1951 the Government of Canada, pursuant to certain Cabinet Directives, authorized, subject to appropriate security screening the immigration into Canada of surrendered army personnel who were then detained in the United Kingdom, and who had been members of the so-called Galician Division. It is not the mandate of your Commission of Inquiry to inquire as to whether or not that Directive should have been issued.

I repeat, that it is of no importance to this Commission to hear former Major Heike, who was Chief of Staff of this Division, and who would give evidence as to the disposition of particular units of this Division, the battles they participated in, and whether any of the units or individual members of the Division served as guards in the concentration camps.

Should we have any allegations communicated to us which would link a former member of the Division with actual atrocities then, and only then, it may become relevant for us, in the course of our investigation, to question former Major Heike or any other witness who would have relevant evidence.

But for this Commission to accede to Mr. Botiuk's request would give credence to the charges which have been made in the press that there are ethnic groups, that there are ethnic communities which are on trial before this Commission. They are not, never have been and never will be.

I think this Commission would be rendering a disservice to Mr. Botiuk's clients if it was to accede to his request.

THE COMMISSIONER: Do you have any further remarks, Mr. Botiuk?

MR. BOTIUK: With all due respect to my friend, if I had any notion that evidence would be detrimental to my clients, I certainly would not have written the letter and I would not have requested this Commission to hear my application.

It is still my submission, sir, that it would be profitable for this Commission to hear the persons I have suggested to Commission counsel. But, of course, that decision will be in your hands, sir.

Let me say, though, that I am grateful to Mr. Fortier for his remarks, and I would just like to add that I am sure when he referred to the Galician Division, he used the name synonymously with the Ukrainian Division.

MR. FORTIER: I did.

MR. BOTIUK: Of course, I submit that the evidence from these witnesses would be of use to this Commission.

Thank you, sir.

THE COMMISSIONER: Let me say, Mr. Botiuk, that there is no point in keeping this matter up in the air indefinitely. We may as well dispose of it now.

As you said earlier, this Commission has heard no evidence as of now concerning the division, as such, as a body. I, like ev-

eryone else, I suppose, have had the occasion of reading articles in periodicals or in newspapers in that respect. It is said, at times, that judges live in an ivory tower. Whether it is true or not, the fact of the matter is that we, or at least I, and I know many of my colleagues, too, do read the papers, do read periodicals. Hence, I have had the opportunity of reading about this matter.

However, I do not think that this Commission should be transformed into a kind of platform in order to give to your clients — whose goodwill I do not put in doubt for a moment — an opportunity of answering here charges which may have been made against them elsewhere. On that matter, I do agree with Mr. Fortier that there are other means which, given the communication facilities that exist in our society now, your clients may use, if they so wish, in order to answer those charges. But this Commission has not been set up — have had the opportunity of saying it before and I think it is not a badly chosen occasion to repeat it now — to try communities, to try groups, whatever they may be. The Commission is charged with investigating war criminals; that is, individuals who may have committed war crimes during World War II.

I do not think, in view of the situation before the Commission now, the fact that the Commission has not heard evidence respecting the division, as such, and has not actually been offered any controversial evidence in that respect, I do not think it would be rendering, really, a service to anyone, least of all to the division itself or its former members living now in this country, if we were to open another avenue of inquiry by starting to hear evidence. This might just open the door to another debate of which really this Commission does not feel any need in the current situation.

Should the situation change, mind you, Mr. Botiuk, should some evidence in the future come up — I do not know how — that would affect your clients as a body, then, of course, you would always be free to come back and make some kind of an application that would be relevant to that new situation.

As it is, I do not see that the evidence that you are offering would help the Commission in reaching conclusions on what is actually the goal, why it has been set up.

Under those circumstances, I am sorry, but I do not think that I can entertain your request.

MR. BOTIUK: Thank you, Mr. Commissioner.

THE COMMISSIONER: I thank you for your offer of collaboration, nevertheless.

ДОПУЩЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ЕВІДЕНЦІЇ

Справа допущення радянської евіденції була темою дискусії між адвокатами єврейської організації Б'най Бріт до Комісії Дешена Давідом Матас та литовським адвокатом й суспільним діячем з Чикаго Павлом Зумбакісом. Як панелісти, участь у дебаті брали: єврейський адвокат А. Епстейн, проф. Юрій Люрій, що недавно виїхав з СРСР, журналіст „Глоуб & Мейл“ Стан Озевіч. Головою був проф. права Г. Морріс. Дебата була зорганізована Комісією захисту громадських прав КУК, при підтримці Українського студентського клубу й Єврейського студентського союзу (Торонтського університету) й Б'най Б'ріт.

Д. Матас твердив, що радянська евіденція повинна бути допущена до канадських суддів, бо в справах воєнних злочинів вона є дійсна, а справа дисидентів чи незалежності України, Литви, Латвії, Естонії — це політичні справи. Комісія Дешена повинна поїхати до СРСР для зібрання евіденції документів та переслуховування свідків. Канада повинна

теж створити спеціальне бюро, подібне як створено в США Бюро спеціального слідства, для позбавлення громадянства воєнних злочинців і їх депортації.

П. Зумбакіс доказував що така практика буде правно, морально, політично й філософічно неправильна, бо такі переслуховання в СРСР обмежені, свідки зізнають під примусом КГБ і страхом за себе й за свою родину, все проводиться під радянським законодавством, перехресні запити не допускані й врешті це все провадять ті самі власті й чиновники, які судять дисидентів. Зрештою, вони не дозволяють на переслуховання свідків прихильних до оскарженого.

Він запропонував, щоб таких свідків переслуховувати в Канаді, або принаймні в канадській амбасаді в Москві, без присутності прокурорів і радянських перекладачів.

Евіденцію Бюро спеціального слідства в США відкидають апеляційні суди, й сама діяльність Бюро дуже контроверсійна, бо воно „співпрацює“ з прокурорами комуністичних держав чи навіть їм помагає, наприклад Югославії при складанні вимоги видачі.

А. Епстейн поставив запитання, чому єврейські організації не засудять тих поодиноких осіб, напр., Соль Літмана чи Сімона Візенталя, які публічно висказують групові оскарження. На це п. Матас заявив, що він не бачить причини на такий гострий виступ.

ЛЕГАЛЬНА ОПІНІЯ

На першій конференції українських адвокатів США й Канади, яка відбулася в Торонто 1 червня була обговорена тема „воєнних злочинців й заходи для їхнього викривання“.

Хоч американське Бюро спеціального слідства твердить, що евіденція з СРСР „допомагає американському судівництві“, факти говорять протилежне. Як ствердив кол. офіцер КГБ Лесціскас (тепер на Заході), який займався ширенням дезінформації і пропаганди серед литовської еміграції, — для КГБ кожна справа — це „політична справа“. КГБ має на меті дискримінувати й нищити характери еміграційних провідників та ширити баламутство серед суспільства.

Ця конференція видала резолюції проти допущення радянської евіденції в канадських і американських судах.

Резолюції проти сумнівної практики американського Бюро спеціального слідства та проти ввезення радянської евіденції винесено на конвенції Американських Українських Ветеранів, яка відбулася 14-16 червня 1985 р.

Конгрес Канадської Польонії написав до Комісії Дешена листа від 13 червня 1985, в якому подає аргументи проти допущення радянської евіденції в канадську правничу систему.

ВИКЛАД ЯР. БОТЮКА

18 вересня свій виклад щодо радянської евіденції дав правний дорадник Братства Яр. Ботюк. Він зазначив, що Б-во не має ніяких застережень, щоб Ко-

місія збирала евіденцію закордоном, напр., в Голландії, Великій Британії чи США. Інша справа, коли Комісія поїде до СРСР чи інших сателітних держав. Уряди СРСР вчинили величезні злочини супроти людства, й було б „найбільшою іронією, якщо Комісія опиралася б на евіденції останнього партнера Гітлерівського райху“.

Далі Яр Ботюк навіть, що „право в СРСР підпорядковане революції“, вирок суду вже вирішений перед процесом, як це описав А. Солженіцин, в політичних справах, — а воєнні злочини вважаються політичними проступками, — власті роблять все можливе, щоб свідки зізнавали проти оскаржених. Як приклад, подав справу проводу екзильної Грецької комуністичної партії, який хотів за Брежнєва поїхати з Москви до Китаю. Їх не пускали до китайської амбасад, а коли вони такий пішли туди, їх обвинувачено, підставляючи своїх свідків з КГБ, й покарано, без уваги на беззаконність такого процесу.

Відомий радянський адвокат й науковець Федір Туровський писав до генерального прокурора СРСР Р. Руденка, що „політичні десиденти є під постійним поліційним переслідуванням, їх карають наперед визначеними вироками, вони не мають права брати адвоката свого вибору.“ Адвокат оскарженого й так не може багато зробити, бо його не допускають брати будь-яку участь у слідстві.

Діна Камінська, яка була адвокатом в СРСР на протязі 37 років написала у своїх спогадах, що „застосування радянського правосуддя відбувається згідно з згори накиненими директивами, без уваги, чи суддя з тим переконаний або чи це в інтересі суспільства.“

Комуністичний режим не завагався для свого інтересу знищити голодом мільйони невинного населення, проводити чистки, наповняти мільйонами Архіпелаг Гулаг. Це все дійсність, яку треба брати до уваги.

Американці досі не мали великого успіху з радянською евіденцією. Хоч вони тратили десятки мільйонів доларів, їм не вдалося доказати ані одного випадку, щоб хтось вчинив воєнний злочин — особи, яких депортують, винні тільки в тому, що вони скривали певні дані, коли вносили заяву на американське громадянство.

Яр. Ботюк подав два випадки, як доказ: Кунгїса й Лайпенієкса.

В справі Кунгїса американський суддя, який її розглядав, між іншим, написав, що оскарження було роблене при дуже тісній співпраці радянських властей і Бюро спеціального слідства, а що радянські власті є поза юрисдикцією американської системи, тому неможливо застосувати всі потрібні заходи для достовірності евіденції. Це тому, що радянські власті мають свою мету й хочуть, щоб їхній уряд виграв справу, й подруге, радянська кримінальна й юридична система сприяють підробленій евіденції для своїх політичних цілей, часто коштом справедливості. Не менш важливий факт, що в Литві далі існує почуття національної окремішності й прив'язання до католицької віри, а групи емігрантів послаблюють намагання знищити цей рух і на його місце створити міт історичної приязні між народами СРСР.

Співпраця радянських властей в цих справах є для користи СРСР, тому вони часом фабрикують евіденцію, перекручують факти, впливають на зізнання, бо їхній прокурор керує допитами, а перекладач їх відповідно перекладає. Вони не хочуть показати протоколів з попередніх зізнань свідків.

У справі Лайпенієкса американський іміграційний суддя зауважив, що в переслухованнях радянський урядовець вже наперед називав Лайпенієкса „нацистським воєнним злочинцем“, він вжив мову, якою налякав на йому схильну відповідь, дуже обмежував перехресне допитування, а ціле переслуховування відбувалося в атмосфері залякування свідків.

Якщо Комісія Дешена таки поїхала б до СРСР, тоді, на думку Яр. Ботюка, повинна вимагати певних передумов, як от: 1. переслуховування повинні вестися під контролем Комісії, 2. радянський прокурор і урядовці КГБ не можуть бути присутні під час переслуховувань, 3. не передавати протоколів з переслуховувань радянським властям, 4. адвокат оскарженого повинен бути присутній і його кошти повинен покрити уряд Канади, 5. треба вживати канадських перекладачів, 6. адвокат оскарженого повинен мати право вільно порушуватися в СРСР, шукаючи за свідками, прихильними до оскарженого, 7. адвокат повинен отримати візу, яка гарантувала б його безпеку.

Далі, Комісія повинна отримати протоколи з попередніх зізнань свідків, їхні біографічні дані ще перед виїздом до СРСР. Теж законодавство щодо громадянства не буде застосовуватися до адвокатів, які поїдуть до СРСР, бо Радянський Союз вважає, що особа, яка якийнебудь час жила в СРСР, і його діти є його громадянами, й відповідно до того може гостро карати.

ВИКЛАД ІВ. СОПІНКИ

На засіданні Комісії Дешена 3 жовтня І. Сопінка, правний дорадник Комітету Українців Канади, подав свої зауваження щодо допущення радянської евіденції: така евіденція передчасна, непотрібна і не служитиме ніякій цілі. Свої докази він базував на практиці американського Бюро спеціального слідства та на звіті проф. Ірвіна Котлера, правного дорадника Єврейського Конгресового Комітету, про суд над Анатолієм Шаранським, єврейським дисидентом в СРСР.

Під сучасну пору Комісія Дешена має вісім осіб, проти яких веде слідство. Якщо Комісія поїде до СРСР, ті особи треба повідомити, щоб вони могли подати свої зізнання, які можуть вирішити про дальшу їхню справу. Напевно СРСР подасть свою евіденцію, якщо Комісія звернеться до нього про дану особу. Зізнання відбудуться згідно з правом СРСР, а не Канади.

В загальному, американські суди відкидають радянські зізнання свідків, бо їх не можна перепитувати перехресно, все відбувається згідно з наперед складеним і прокурором затвердженим протоколом, який підписує свідок, не можна поїхати на місце злочину, свідків відповідно добирається і подається їм інструкції радянською прокуратурою і т.п.

В напрямних Комісії не подано, що вона має збирати евіденцію в СРСР, а тільки, щоб подати, як покарати воєнних злочинців. І якщо притягнення до справедливості таких осіб може відбутися тільки при допомозі загального примінення евіденції СРСР, тоді буде безглуздо встановляти таку систему судочинства, яка залежатиме виключно від радянської евіденції. Документальну евіденцію, яку американські суди приймають, можна привести до Канади, якщо вона переконлива. Але й тут є сумніви, бо не всю документацію показують в СРСР, а тільки її відповідно добирають. Така евіденція не матиме ніякого значення в канадських судах, бо вона не згідна з канадською Хартією, статтею 7, яка каже, що „кожний громадянин має право на свободу й безпеку щодо своєї особи. Цих прав не вільно позбавити без застосування основної справедливості.“ Стаття 24 не допускає евіденції, яка порушувала б права і вольності чи ввела б зниження репутації судівництва.

В заключному слові І. Сопінка вказав, що право на перехресне перепитування в СРСР дуже обмежене, припущення засади невинності оскарженого не застосовується, право на власних свідків оскарженого дуже скорочене. Існують великі сумніви, чи канадські суди або квазікримінальні трибунали допустять таку евіденцію. На зібрання евіденції в СРСР потрібно багато часу, а справа засерйозна, щоб її провести на поспіху. (Комісія мусить подати свій рапорт до кінця 1985.)

„Поїздка до СРСР в цій справі, — думаю, що можу це сказати без перебільшення, — такого визначного юриста і судді, як Ви, — стане благословенням тої системи, яка на це не заслуговує“, — закінчив І. Сопінка. (Протокол ст. 2437-79).

Попередні канадські уряди заступали думку, що в справі воєнних злочинців треба застосувати принцип справедливості й рівності, тобто не можна обмежувати злочини проти людства тільки до вибраних груп, а застосовувати однаково для всіх злочинців. Такий принцип, брак безсумнівної евіденції та ретроактивність робили цю справу скомплікованою. (Зізнання Лова).

ЗІЗНАННЯ МІНІСТРА Р. КАПЛАНА

10 і 11 жовтня перед Комісією Дешена зізнавав Роберт Каплан, федеральний посол і міністер („Солісітор дженерал“ — 1980-4) в кабінеті П. Трудо. Р. Каплан дуже цікавиться справами притягнення до судової відповідальності воєнних злочинців в Канаді. Як посол, він був вніс приватний законопроект в цій справі, а, як міністер, відбув конференцію з С. Візенталем, коли той був у Вашингтоні, та з директором Бюро спеціального слідства п. Раяном; їздив до Людвігсбургу в Німеччині, пильно слідкував за працею міжміністеріальної комісії під головуванням п. М. Лова, яка опрацювала „дискусійний виклад справи“ в лютому 1981 р., урядовець К. Амерсайн їздив до Москви.

Р. Каплан отримав від С. Візенталю списки записаних воєнних злочинців, які передав до Королівської канадської кінної поліції. На запитання, чи С.

Візенталь теж передав будьяку документацію із списками, Р. Каплан не був певний, але достав запевнення, що така документація буде доставлена. Він був розчарований, коли слідство не дало сподіваного результату.

В Людвігсбургу є німецький центр документації воєнних злочинців. В той час 1,300,000 прізвищ ще не були скомп'ютеризовані й не можна було легко довідатися, хто мав би перебувати в Канаді. Директор цього центру відвідав Канаду. Р. Каплан теж був на офіційних відвідинах в Чехо-Словаччині, де порушив справу екстрадиції воєнних злочинців.

Канада має договори видачі злочинців з Німеччиною, Чехо-Словаччиною, Югославією і Ізраїлем. Німеччина не хоче брати ненімецьких громадян, з Ізраїлем договір відноситься тільки до злочинів, зроблених після дати підписання договору.

Він прийшов до переконання, що в Канаді можна карати воєнних злочинців, видаючи їх до чужої держави чи відбираючи громадянство. Така система, хоч „півсправедлива“, але ліпша, ніж ніяка. Проблема іншого покарання лежить в тому, що легальна опінія дуже сильно проти введення до законів принципу ретроактивності (кримінальний закон, Закон про воєнні злочини, Закон про Женевські конвенції).

Хоч переслухування щодо видачі оскарженого ведуться суддею, на рішення не потрібно таких самих критерій, як в суді, напр., встановлення вини поза всяким сумнівом. Саму видачу затверджує міністер справедливості. Такий підхід було прийнято при оскарженні німецького воєнного злочинця Рауки, який перебував у Канаді. При „денатуралізації“ вимоги ще менші, ніж при процедурі видачі.

Багато розголосу наробила новина, що в час слідства Рауки знищено велику кількість іміграційних документів. Під час перепитування його урядовим адвокатом, п. Каплан погодився, що нема найменших доказів, щоб це зробив хтось навмисне, тим більше, що в цих документах не було виповнених блянків, які затримують канадські амбасади в державах, звідки походять імігранти. Тільки припускається, що в тих документах могли б бути деякі доказові матеріали.

Р. Каплан теж ствердив, що уряди Канади ніколи не мали політики ані не намагалися охороняти воєнних злочинців в Канаді, а на прохання Великої Британії в 1948 р. щоб не судити воєнних злочинців, Канада не звертала уваги.

Р. Капланові не було відомо, щоб Менгеле колинебудь був старався про іміграцію до Канади з Південної Америки, хоч він не може заперечити, що таке могло бути.

В початкових засіданнях Комісії Соль Літтман свідчив без присяги й перехресного запитування, але Комісія вважала за непотрібне, його ще раз кликати.

Між іншим, п. Літтман отримав від федерального міністерства дотацію на подорожні витрати, пов'язанні з написанням його книжки про Рауку.

У статті поміщеній в „Сатердей Найт“, були подані наклепницькі вислови С. Літтмана про дивізію, які в книжці пропущено. Справа ще є в суді проти С. Літтмана й журналу „Сатердей Найт“.

АКЦІЯ ЩОДО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ

Після оформлення Комісії Захисту Громадянських Прав КУК, вона приступила до негайної дії. Дуже відрадним явищем стала мобілізація української громади, яка відгукнулася позитивно на заклик КУК. КЗГП КУК очолив адвокат Іван Григорович.

КЗГП КУК діє спільно з іншими етнічними громадами та є членом міжетнічного комітету, який помістив оголошення в „Глоуб & Мейл“ на цілу сторінку, виготовив доказовий фільм про невірність радянської евіденції, zorganizував вищезгадану дебат у п. п. Матаса і Зумбакіса, опрацював спільні звернення, координацію дій і т. п.

Відділ політичної громадської акції випустив зразки листів, які треба писати до політиків, газет, подав інструкції, як звертатися в своїх справах до медій, політиків, напр., чи ви знаєте, що ваш писаний особистий лист до газети чи до посла рахується за 5 тисяч громадян, бо так пересічно рідко люди пишуть? Чи ви знаєте, що замало написати листа до редакції, але треба післати його копії до видавця газети, президента станції телебачення чи радіо, посла вашої округи, щоб такого листа редактор не викинув до коша?

Під час вакацій, коли Комісія Дешена не засідала в публічних переслуханнях, КЗГП безперерійно провадив свою діяльність: в Оттаві, столиці Канади, 20 липня відбулася демонстрація молодечих організацій — Пласту, СУМ, ОДУМ, МУН — й загальної громадськості. Понад 2000 осіб взяло участь. Головний виступ мав посол до Онтарійського парламенту Юрій Шимко. Він виступив проти беззастережного допущення радянської евіденції до канадських судів та вважав, що до відповідальності треба притягнути всіх злочинців проти людства.

24 серпня відбулася одноденна конференція ексекутиви Комітету Українців Канади, управи Комісії Захисту Громадянських Прав, голів та представників Провінційних Рад КУК з цілої Канади, Інформаційної і Дефамційної Комісії Комітету Українців Канади, відділу Монреаль, Манітобського Комітету Захисту Українських Громадянських Прав і інших представників і діячів українського суспільства.

У звітах підкреслено, що збіркова акція проходить успішно, групове очорнювання в медіях закизувало й з'єднало українську громаду до дії. Найбільш активним є Онтаріо, яке веде перед у збірковій акції та політичному секторі, пишучи чи висилаючи телеграми до міністрів чи послів, відзиваючися на наклепницькі статті в пресі чи новини в телевізії. В Монреалі дуже активно діє Інформаційна і Антидефамційна Комісія, яка створилася перед постановлянням КЗГП й яку очолює проф. Роман Сербин. Вона вислала до прем'єр-міністра Браєна Мальруні 7-сторінкового листа, з відповідними додатками. В ньому виложено, що повинно застосовуватися однакову справедливість до всіх злочинців проти людства, а не практикувати селективну й дискримінуючу справедливість; канадці підтримують в загальному „однакову справедливість для всіх“. У листі рекоменду-

ється розглянути, чи в Канаді є інші військові злочинці, крім нацистських; виступається проти змішування понять „військових злочинців“ з „нацистськими військовими злочинцями“; проти ототожнювання „нацистських військових злочинців“ в загальному з українцями й балтійцями; намагання Симона Візенталя здискредитувати українську громаду в Канаді; вирізювання українських канадців внаслідок теперішньої практики шукання за військовими злочинцями; негативний вплив і поділ многокультурного суспільства в Канаді; заідозрені військові злочинці повинні бути суджені в Канаді, а не видавані до СРСР чи Ізраїля; Канада мусить запевнити, що існує доказовий матеріал в оскарженнях, а не судити, використовуючи недостатню евіденцію з СРСР, як це практикує американське Бюро спеціального слідства. У своїй відповіді Б. Мальруні, в загальному „лишив відкриті двері“ для аргументації.

Проф. Р. Сербин виступив 24 серпня в Торонто на конгресі українського студентства разом з д-ром Віктором Гольдблумом — президентом Канадської Ради Християн і Євреїв — у справі Комісії Дешена.

Союз Українського Студентства Канади післав до Комісії Дешена своє звернення — „бріф“, в якому стверджує, що СРСР застосовує всі засоби, щоб здискредитувати українські організації у Західному світі, не поминаючи молодечих організацій. Ці організації вважаються загрозою для існування СРСР — тут мається на увазі територію України й політичну ідеологію.

У викладі подано випадки дискримінації проти молодих українців канадського походження, як от: в лютому „Глоуб & Мейл“ подав, що один син розповів своєму батькові, як його товариші в школі казали, що його батько нацист; матір в Торонто була очернена із своїми дітьми, пов'язуючи українців з СС-манами; в травні, в інтерв'ю Сі-Бі-Сі“ радіо б. студент Університету Британської Колумбії, подав, що один з його єврейських товаришів йому сказав: „Я не знав, що український народ був такими мордерцями“; у Вінніпегу 15-тилітній скаржився батькові, що його товариші висловлювалися негативно про українську історію; студент з Монреалю, був висвистаний 3 березня на зборах Б'най Бріт, як він заявив, що він українського роду; у Вінніпегу Богданна Дутка виступила перед Комісією Дешена, пояснюючи, який вплив має на неї та матиме на її дітей Комісія Дешена.

Знаємо про випадки, не подаючи прізвищ, що є тиск на людей, щоб вони не працювали для Комісії Захисту Громадянських Прав, щоб „не пошкодити собі у своїй кар'єрі“.

Популярний мер м. Едмонтону, Лоренс Дікур, син відомого посла українського роду Івана Дікура, на бенкеті з нагоди річного обжинкового балю української молоді Канади 14 вересня в Едмонтоні, гостро виступив проти поїздки Комісії Дешена по евіденцію до СРСР, зазначив, що створення Комісії Дешена, було помилкою уряду Мальруні, тому, що люди, як Симон Візенталь, хоч мають добрі наміри, але вживають Комісію, як пензель, щоб обмалювати цілу громаду в певному насвітленні. Він заявив, що „ті люди, які були в Українській дивізії — були

нашими героями і далі такими залишаться, бо вони боролися за свободу України“.

В Канадському парламенті посол Андрій Вітер з групою інших послів (Петрік Боєр, Роберт Пеннок, Боб Горнер) прохав Комісію Дешена не їхати до СРСР збирати евіденцію. Посол Вітер пильно слідкує за переслуханнями Комісії Дешена й співпрацює з КУК; з бюро сенатора Юзика Борис Сірський активно заангажований у співпраці з КУК.

Голова КЗГП КУК, адвокат Іван Григорович, представники КУК, правні дорадники виступали на громадських зборах у цій справі в Канаді й США. Великим авторитетом втішається адвокат Іван Сопінка, який заступає Комітет Українців Канади. Успішно діє адвокат Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, адвокат Ярослав Ботюк.

Яр. Ботюк виступав на багатьох громадських зборах, на яких підкреслював нашу потребу співпраці й порозуміння з єврейською громадою. Рівночасно треба зрозуміння суті справи, звідки йдуть атаки, й не боятися, а стати гідно відважно в оброні доброго імені українців.

У своєму виступі під час з'їзду Братства на „Верховині“ в США Яр. Ботюк говорив до колишніх дивізійників, що вони повинні бути горді з того, що пішли воювати за шляхетну мету — за державність свого народу.

Яр. Ботюк брав активну участь в засіданнях Комісії Дешена, в перехресних допитах добивався вияснення певних окремих питань чи їхніх уточнень. Це особливо було явним під час зізнання Р. Каплана чи Д. Матаса.

Ів. Сопінка виступив з дебатом з Д. Матісом на „Сі-Бі-Сі“ телевізійній програмі „Джорнал“, а він й д-р М. Кушпета, голова Фінансового відділу КЗГП, виступили теж під час конференції Українського Національного Об'єднання, в неділю 14 жовтня в Торонто. (Перед доповідями вшановано багатьох бацька Ів. Сопінки, якому сповнилося 90 років й який був там присутній.)

Ів. Сопінка розповів про виступ й переслухання Комісії Дешена, підкреслюючи, що ця діяльність має й позитивні сторони для українців, бо про українців писалося дуже багато й тим самим розповсюджуються відомості й історію українців. Це закривало українську громаду до дії. На його думку, треба писати листи до послів і міністрів, бо Комісія Дешена тільки дасть свої рекомендації, а впровадження в життя цих рекомендацій залежатиме від парламенту. Не слід виступати тільки проти абсолютного відкинення радянської евіденції, але при тому аргументувати, чому таку евіденцію не можна беззастережно приймати.

ДАЛЬША ДІЯ

Найближчим завданням української громади — це переконати федеральних послів і кабінет, щоб вони не творили окремого бюро для спеціального слідства, як це зроблено в США з негативними й небажаними наслідками безпосереднього впливу радянського судівництва на американське, й тим самим надавання йому певного „престижу рівності“, а щоб

усіх оскаржених воєнних злочинців судити в канадських судах, в яких буде запевнена вся демократична процедура „безсумнівного доказу“.

Якщо будуть прийняті свідчення з СРСР та якщо таке бюро матиме „вільну руку“ оскаржувати, тоді постане загроза, що навіть діти роджені в Канаді від батьків, що прибули з територій Східної Європи, можуть стати цілком шантажу й це буде їм на перешкоді вибирати свою кар'єру, наприклад, в дипломатичній службі й інших „сензитивних“ ділянках.

Щоб відповідно реагувати на такі й подібні акції в майбутньому, треба плянувати наперед, не чекати пасивно, аж той чи інший випадок заскочить ціле суспільство.

Щоб добитися успіхів конче потрібно постійного працівника в справах громадської інформації („публік релейшен“), лобі при федеральних урядах, негайної реакції писання листів, телефонування до преси, радіо, телебачення, до послів, міністрів, прем'єр-міністра, президента. Треба постійно правної поради.

Треба перейти від дефензивної тактики — завжди виправдуватися, — до активної позитивної дії. Треба використати прихильних нам впливових людей в політичному й громадському житті.

Як будемо сидіти пасивно, нам загрожує руйнація громадського зорганізованого життя, яке ми тепер маємо, бо молоде покоління волітиме стати „генерацією без свого походження“ — „безбатченками“ під тиском публічної opinio, яка п'ятнуватиме їх, як нащадків „воєнних злочинців“. Це вже сталося з сильною німецькою етнічною групою в США і Канаді, яка „зникла“ після війни, й щойно після 40 років починає повільно й обережно організуватися.

При цьому слід більш закривувати українську громаду в Західній Канаді, де є інший підхід і зацікавлення, бо там відносно мало прибуло поселенців після 2-ої св. війни — це вже тут роджені громадяни. Проте й вони розуміють й боліють наклепами на всю українську громаду, що виявляється у відповідній реакції.

А пора вже брати участь в громадському й політичному житті — час і пора реагувати, особливо на неслухні, безпідставні обвинувачення.

Комісія Захисту Громадянських Прав КУК закликає громадськість брати участь у цій акції:

- Писати листи до послів і сенаторів, міністра справедливості, генерального прокурора Канади, прем'єр-міністра.

- Слідкувати за пресою і радіо й телебаченням та писати листи, телефонувати або писати листи на фальшиві вісті, статті, вимагати спростування.

- Посилати копії таких листів і вирізки з газет чи дані про пересилання в радіо й телебачення до Комісії Захисту Громадянських Прав.

- Повідомляти про такі вісті своїх членів родини, приятелів і сусідів та заохочувати, щоб вони відповідно реагували.

ДОБРЕ ІМ'Я УКРАЇНЦІВ

Українська громада, одночасно й спільно з естонською, литовською, лотиською, словінською,

хорватською і словацькою громадами стали в обороні доброго імені їхніх народів, бо в медіях повелася широко закроена акція надати цим народам п'ятно воєнних злочинців і нацистських колаборантів. „Україну“ й „українців“ „відкрили“ навіть такі газети, які нас ніколи не визнавали, як от: „Нью-Йорк Вілледж“. „Нью-Йорк Таймс“. Атаки на українську державність і боротьбу за незалежність велися постійно, але остання кампанія перейшла всі межі пристойности, моральности у своїй брехливості й жорстокості.

Такими обрали вони й сколихнули українцями на всіх поселеннях. Українцям в Канаді з порадами прийшли українці з США — вони вказали, що не сміємо робити такої самої помилки, яку вони зробили — нічого не робити. Треба рішучої акції і відсічі — бо ми стоїмо за правду й людську гідність. Це не є привілеї одної людини, одної групи — це універсальні права людини, які затвердили держави світу, включно з Канадою й СРСР.

Комітет Українців Канади всюди й завжди підтримує діяльність Комісії Дешена, є за тим, щоб покарати злочинців проти людства, але при цьому треба забезпечити демократичні права своїм громадянам і провести справедливий суд над дійсними злочинцями проти людства.

З цієї акції українська громада в поселенні теж мусить зробити певні висновки; не чекати на майбутні події пасивно, плянувати діяльність своїх установ і організацій відповідно до потреб і передбачувати майбутні події — прихильні чи нам ворожі.

Щоб ці завдання гідно виконати, треба твердої фінансової бази для створення інформаційного бюро дослідів й видань в чужих мовах, акції в медіях, політичної дії і впливу. Політика — це найважливіша ділянка, яка вимагає багато терпеливості, праці й переконливих фактів та аргументів.

Тому закликаємо всіх людей доброї волі скласти пожертви на фонд захисту громадянських прав, шукаємо меценатів, яким дороге добре ім'я українського народу й універсальні права націй та людини.

ВІСІМ ОСІБ ПІД СЛІДСТВОМ

Комісія Дешена закінчила свої громадські відкриті засідання. Залишається справа евіденції з Радянського Союзу й рекомендації: чи суддя Дешен рекомендуватиме створити окреме бюро, подібно, як є в США, та якою методою будуть судити запідозрених воєнних злочинців. Комісія подала до загального відома, що з 660 прізвищ, 8 є під слідством. Якщо когось кликатимуть на допит, треба вимагати виявлення особистої виказки урядовця чи поліцейця. В кожному разі, поки давати будь-які відповіді, треба повідомити свого адвоката, щоб був при такому переслухованні та негайно слід зателефонувати до одного з адвокатів:

J. Sopinka, Q.C., Commerce Court West, Toronto
Tel. (416) 969-5505

J. R. Botiuk, Q.C. 2323 Bloor Street West, Toronto,
Ont., M6S 4W1. Tel. (416) 763-4333.

Акції Комісії захисту громадянських прав КУК й інших етнічних організацій, які є цілком теперішніх і майбутніх нападів виявилися досить ефективними. Однак, не можна закласти руки, а треба політично заактивізуватися, бо від парламенту залежатиме, які рекомендації приймуться.

Братство має теж дві справи в суді за наклепи доброго імені українців, особливо кол. вояків дивізії; вони теж вимагатимуть грошей. Тому звертаємося до всіх кол. вояків 1-ої УД, щоб зложили свої датки у висоті 250 дол., а, хто спроможний, то й більше. Дехто думає, що „його хата з краю“, але як виглядають справи на практиці в США — це ковчезня на дуже тонкому леді, бо жертвами впали зовсім невинні і тепер недіяльні в громаді особи.

Проситься включити в цю акцію молодих людей, багато яких вже мають відповідні високі посади чи професії. Одна чи дві сотні доларів для родинного добра й загально української справи — це дуже маленька вимога. Своїм знанням і серед свого довкілля вони могли б зробити більше, включившись активно в загальну акцію, ведену Комітетом Українців Канади. Спільними силами доб'ємося справедливості.

ПОДУМАЙТЕ ПРО СВОЇ ОBOB'ЯЗКИ У ВІЛЬНІЙ КРАЇНІ!

**НЕ ЗАБУВАЙТЕ ПРО НАШ СКРОМНИЙ,
АЛЕ ДУЖЕ ВАЖЛИВИЙ ОBOB'ЯЗОК! НЕ
ДАЙТЕ ЗНЕСЛАВИТИ ПАМ'ЯТЬ НАШИХ
БІЙЦІВ, ЯКІ ВПАЛИ НА ПОЛІ БОЮ НА
ШЛЯХУ ДО ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ!
ЗАЛИШМО ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ
ПРАВДИВУ ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЗ-
ВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ, ЩОБ ВОНИ БУЛИ
ГОРДІ З УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
І СВОГО ПОХОДЖЕННЯ!**

**ЗГОЛОШУЙТЕСЯ ДО АКТИВНОЇ СПІВПРАЦІ
В МІСЦЕВОМУ ВІДДІЛІ КУК,
АБО
В ОДНІЙ З УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ,
АКТИВІЗУЙТЕСЯ У СПІЛЬНІЙ ДІІ.**

**ПОСИЛАЙТЕ СВІЙ ЩЕДРИЙ ДАТОК ЧЕРЕЗ
СТАНИЦІ БРАТСТВА**

**АБО
НА АДРЕСУ КРАЙОВОЇ УПРАВИ**

Brotherhood of Veterans of the 1st UD UNA
“Veteran's News”
P.O. Box 279, Stn. “D”
Toronto, Ont., Canada, M6P 3J9

Також не забувайте про КУК.

Складайте пожертви на руки уповноважених збірщиків, або пересилайте до Централі КУК на таку адресу:

Ukrainian Canadian Committee, 456 Main Street,
Winnipeg, Manitoba, R3B 1B6

На пожертви отримаєте посвідку для звільнення від податку.